

Biuletyn Polonistyczny

07.10.2019

Wydział

Centrum Polonistyczne, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wileńskiego

Miejscowość: Vilnius

Instytucja macierzysta:

Adres: Universiteto g. 5, LT-01513 Vilnius

Telefon: +37 052687236

E-mail: polkatedra@flf.vu.lt

Centrum Polonistyczne Uniwersytetu Wileńskiego (do 2007 roku - Katedra Filologii Polskiej Uniwersytetu Wileńskiego) założono w 1993 roku. Jest ono ważnym ośrodkiem badawczym i dydaktycznym języka i kultury polskiej na Litwie.

Podstawowe cele działalności Centrum to:

- kształcenie specjalistów w zakresie polskiej literatury, kultury oraz języka;
- rozwijanie badań naukowych: nad obecnością literatury i kultury polskiej na Litwie, funkcjonowania języka polskiego na Litwie;
- rozwijanie oraz popieranie litewsko-polskiej współpracy kulturalnej.

Pracownicy Centrum prowadzą badania indywidualne i zespołowe dotyczące zarówno języka polskiego na Litwie, jak i związków literackich i kulturowych polsko-litewskich; biorą aktywny udział w konferencjach naukowych w kraju i za granicą i w realizacji zespołowych projektów naukowych na Litwie i w Polsce (m.in. projekty: *Culpolang. An Integrated Multimedia Study Solution to Learning of Polish Language and Culture, for Bankers, Language Tutors, and Publicm in Administration* we współpracy z The School of Slavonic and East European Studies University College Londyn oraz Instytutem Kultury Polskiej Wydziału Polonistyki UW). Pracownicy Centrum są autorami haseł w *Encyklopedii Kultury Pogranicza Kresów Wschodnich* oraz w *Wielkim Słowniku Polsko-Litewskim* (we współpracy z Instytutem Języka Litewskiego LAN). Uczestniczyli w badaniach nad językiem uczniów szkół polskich na Litwie (kierownik projektu prof. H. Karaś).

We współpracy ze Stowarzyszeniem "Bristol" zorganizowano międzynarodowe seminarium dydaktyczne, poświęcone nauczaniu języka polskiego jako obcego.

Studenci Centrum uczestniczyli m.in. w nagraniach cyklu **Gramatyczne poniedziałki** (<https://zw.lt/tag/gramatyczne-poniedzialki/>). W 2022 roku biorą udział w międzynarodowym projekcie **„Geopolonistyka - wirtualny most pomiędzy kulturami”**.

W 2007 roku, decyzją Kapituły Nagrody „Polonicum” pod patronatem Rektora UW, Marszałka Senatu RP i Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP, Centrum otrzymało wyróżnienie za wybitne zasługi w krzewieniu języka polskiego i kultury polskiej za granicą.

Vilniaus universitetas
Filologijos fakultetas
Polonistikos centras
Universiteto g. 5, Vilnius, LT-01513

Historia Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wileńskiego

Od początków założenia kolegium jezuickiego, a więc już od roku 1570 nauczanie języków klasycznych – przede wszystkim łaciny, ale również starożytnej greki czy hebrajskiego – stanowi nieodłączny element historii Uniwersytetu Wileńskiego. Pomimo tego, że nazwa Wydziału Filologicznego w źródłach historycznych figuruje dopiero od roku 1944, studia filologiczne odbywały się w ten, czy inny sposób na długo przedtem, zanim Kolegium Jezuitów zyskało rangę uniwersytetu.

Oprócz języków klasycznych, dużym zainteresowaniem cieszył się język litewski,

który w wieku XVII był uważany jedynie za język potoczny, będący obok języków używanych w oficjalnym piśmiennictwie państwowym: łacińskiego, rusińskiego i polskiego. Absolwent Uniwersytetu Wileńskiego, mówca i pisarz litewski Konstanty

Szyrwid (1579-1631) stworzył „Słownik trzech języków”, który był pierwszym drukowanym słownikiem języka litewskiego, a nawet położył podwaliny pod późniejsze leksykologiczne i językoznawcze studia nad językiem litewskim.

Studia literackie zaczęły się cieszyć jeszcze większym zainteresowaniem po tym, jak w 1803 roku został zatwierdzony statut Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego przewidujący utworzenie 4 wydziałów: Fizyczno-Matematycznego, Medycznego, Nauk Moralnych i Politycznych oraz Literatury i Sztuk Wyzwolonych. Na tym

ostatnim w zajęciach z retoryki, poezji, greki, łaciny oraz literatury i języka rosyjskiego uczestniczyli Simonas Daukantas, Simonas Stanevičius, Adam Mickiewicz oraz wielu innych, którzy później przyczynili się do rozstąpienia imienia Uniwersytetu również poza granicami Litwy. To tutaj w roku 1817 swoją działalność rozpoczęło tajne stowarzyszenie studenckie – Towarzystwo Filomatyczne, które swoją oświeceniową działalność kontynuuje również dzisiaj.

Jednakże oficjalne zajęcia z lituanistyki i filologii w sensie ogólnym zaczęły się odbywać dopiero po upływie wieku – w roku 1919, gdy po ogłoszeniu przez Litwę niepodległości, na Uniwersytecie został utworzony Wydział Nauk Humanistycznych. Na wydziale tym Jan Otrębski, dyrektor katedry Językoznawstwa Indoeuropejskiego, wygłaszał pierwsze wykłady o gramatyce języka litewskiego, interpretował „Postyllę” Mikalojusza Daukšy, analizował dialektologię i teksty litewskie, słowotwórstwo języków bałtyckich.

Po zamknięciu Uniwersytetu Wileńskiego w roku 1922 Wydział Humanistyczny został przeniesiony na Państwowy Uniwersytet Kowieński, na którym wykładali J. Jablonskis, M. Biržiška, J. Tumas-Vaižgantas, V. Krėvė-Mickevičius, B. Sruoga. Natomiast po kolejnych dwóch dekadach, w roku 1939, Wydział Humanistyczny powrócił do Wilna, gdzie dziekanem jego został V. Mykolaitis-Putinas. Po wojnie, a dokładniej, w roku 1944 powstał Wydział Historii i Filologii, na którym od roku 1953 przyjmowane osoby studiowały język i literaturę litewską, język i literaturę rosyjską, a w dziale zachodnim – język i literaturę angielską oraz język i literaturę niemiecką.

W roku 1968 Wydział Historii i Filologii rozpadł się na dwa oddzielne, dobrze wszystkim obecnie znane wydziały: Filologiczny i Historyczny. Po odzyskaniu niepodległości na Wydziale Filologii było utworzonych 5 nowych katedr: Bałtystyki, Lituanistyki, Filologii Polskiej (obecnie – Centrum Polonistyczne), Skandynawistyki (obecnie – Centrum Skandynawistyki) oraz Tłumaczeń.

Wraz ze zmienianiem się wykładanych przedmiotów, wykładowców i studentów zmieniało się również oblicze Uniwersytetu. Na przestrzeni wieków Uniwersytet nabył sporo nowych pomieszczeń, spośród których część z nich była budowana od zera, a część powstawała z przerobionych starych karczm czy stajni. Pomiedzy budynkami reprezentującymi nieraz różne style architektoniczne zostały utworzone przejścia. Są one połączone w jeden zespół architektoniczny Uniwersytetu. Tak więc, dzisiaj w centralnym kompleksie pomieszczeń uniwersyteckich można odwiedzić 13 uroczych historycznych dziedzińców, spośród których spora część należy do Wydziału Filologicznego.

Źródło: <https://www.flf.vu.lt/apie-fakulteta/istorija>

Przetłumaczyła **Katarzyna Jachimowicz**, studentka polonistyki Uniwersytetu Wileńskiego, uczestniczka projektu „Geopolonistyka – wirtualny most pomiędzy kulturami”.

Dziedzińce Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wileńskiego

Dziedziniec Macieja Kazimierza Sarbiewskiego

Drugi co do wielkości dziedziniec (po Wielkim) Uniwersytetu Wileńskiego w 1919 r. otrzymał imię retoryka i poety Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, a w XVI wieku, za czasów Kolegium Wileńskiego, nazywano go rodzinnym. W północnej części jego

części (gdzie obecnie mieści się dziekanat wydziału) znajdował się browar ze słodem, warsztaty

rzemieślników, gospodarskie pomieszczenia, piekarnia, spichlerze na zboże, stajnie, a we wschodniej części mieszkali kowale, krawcy, księgarze. W XIX w. budynki te straciły swoje gospodarskie funkcje i były przebudowane lub rekonstruowane, w budynkach urządzone zostały mieszkania dla profesorów. We wschodnim korpusie teraz mieszczą się katedry literatury litewskiej, języka litewskiego, studiów lituanistycznych, katedra bałtystyki oraz sala K. Donelaitisa, a w podziemnym przejściu, które łączy ten budynek z „Domus Philologiae”, wyposażona jest przestrzeń do wypoczynku i relaksu dla studentów.

Na zachód od Dziedzińca M. K. Sarbiewskiego jest widoczny trzypiętrowy rekonstruowany budynek biblioteki, w którym za czasów Kolegium Jezuickiego działały jadalnia oraz inne budynki gospodarcze oraz kolejalne. Prawdopodobnie południowe budynki dziedzińca są najstarsze, są widoczne fundamenty pochodzące z XVII w., pamiętające otwarte stajnie, które znajdowały się tu za czasów Akademii.

Dziedziniec Adama Mickiewicza

Obecny widok Dziedzińca Adama Mickiewicza ukształtował się w drugiej połowie XIX w., po przebudowie wszystkie budynki zostały połączone pod jednym dachem oraz zabudowano zachodnią część dziedzińca. Wcześniej budynki otaczające tę przestrzeń należały do rodów Massalskich, Zawiszów, Hewlów, Ogińskich. Wschodnia część podwórka jest najstarszą, w XVI w. na jego miejscu przy ulicy stały trzy domy, które w drugiej połowie XVIII w. zostały złączone i w 1775 roku biskup wileński Ignacy Jakub Massalski podarował Uniwersytetowi Wileńskiemu. Planowano w nich urządzić państwową bursę dla uczniów.

Południowe skrzydło dziedzińca Aleksander Ogiński przekazał w spadku jezuitom i uniwersytetowi na początku XVIII wieku. W czasie restauracji w 1968 r. odsłonięto gotycką fasadę domu od

strony ulicy Zamkowej. Po zamknięciu uniwersytetu we wschodnim korpusie działało II Gimnazjum Wileńskie. Z kolei po II wojnie światowej w korpusie wschodnim przez pewien czas działało Litewskie Muzeum Etnograficzne. Południowe skrzydło dziedzińca zbudowano w końcu XVIII wieku.

W 1795 r. w budynkach Dziedzińca Adama Mickiewicza założono działającą do 1806 r. Wileńską Szkołę Podchorążych Artylerii. Później pomieszczenia przekazano uniwersytetowi. W nich do 1832 roku mieszkał rektor uniwersytetu Stanisław Malewski, a sam budynek był nazywany domem rektorów. W 1955 roku, w setną rocznicę śmierci poety, na budynku, od strony ulicy Zamkowej nad wejściem do dziedzińca, była uroczyste odsłonięta tablica memorialna.

Dziedziniec Arkadowy

XVII w. połączono dwa domy przy ulicy Skopówka (Skapo), powstała nieduża zamknięta przestrzeń. W XVIII wieku budynki tego dziedzińca należały do rodziny Korwin-Kosakowskich, a w 1815 r. przeszły w posiadanie uniwersytetu, które w 1832 r.

przekształcono na mieszkania dla wykładowców gimnazjum. W roku 1873 domy od strony północnej dziedzińca zostały połączone zamkniętą galerią arek. Tak została oddzielona nieduża, urokliwa przestrzeń, nazywana teraz Dziedzińcem Arkadowym.

Dziedziniec Wawrzyńca Stuoki-Gucewicza

Do końca XVIII wieku otaczające dziedziniec budynki należały do Ogińskich, potem do Platerów. Gdy w 1775 roku Komisja Edukacyjna nabyła dom od strony wschodniej dziedzińca Sarbiewskiego i w jej posiadanie przeszły wszystkie majątki jezuickie, kompleks gmachu uniwersyteckiego rozszerzył się do ulicy Zamkowej.

Przestrzeń budynków i konstrukcja jest z

okresu klasycyzmu i historyzmu, zachowało się także wiele elementów gotyckich, w budynkach wokół tego dziedzińca mieściła się Szkoła Podchorążych Artylerii Litewskiej, a wychowanek uniwersytetu, późniejszy profesor, architekt Ratusza Wileńskiego, Katedry i pałacu w Werkach Wawrzyniec Stuoka-Gucewicz czytał tu wykłady z matematyki, topografii i fortyfikacji.

W 1795 roku, kiedy Litwa weszła w skład Imperium Rosyjskiego, w budynkach osiedliła się katedra korpusu podchorążych rosyjskich. Gdy w 1806 roku korpus podchorążych przeniósł się do Grodna, przez kilka lat tu mieściło się gimnazjum, w latach 1812-1815 - szpital. Po przebudowach w 1873 roku tu sformował się zamknięty dziedzińec o znakomitych walorach akustycznych. Swoją siedzibę miał tu Wileński Instytut Nauczycieli. W 1919 r. budynek powrócił na własność uniwersytetu.

Po II wojnie światowej, podobnie jak w sąsiednim domu przy ulicy Zamkowej, do 1968 roku działało Litewskie Muzeum Historii i Etnografii. Po wykopaniu i odrestaurowaniu gotyckich piwnic powstała kawiarnia studencka „Žaltvykslė” oraz uniwersytecki teatr kameralny. Na północnej stronie korpusu na ścianie umieszczona jest tablica pamiątkowa z reliefem Gucewicza autorstwa Konstantinasa Bogdanasa.

Źródło: <https://www.flf.vu.lt/apie-fakulteta/fakulteto-pastatai-ir-kiemeliai>

Przetłumaczyła **Ewelina Grochowska**, studentka polonistyki Uniwersytetu Wileńskiego, uczestniczka projektu „Geopolonistyka - wirtualny most pomiędzy kulturami”.

Tłumaczeń dokonano w ramach projektu „**Geopolonistyka - wirtualny most pomiędzy kulturami**”, finansowanego przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej (program „Promocja języka polskiego”).

#Geopolonistyka

#GeopolonistycznyMost

Do pobrania:

- Polonistyka_Centrum_Wilno_newsletter.pdf

Linki:

- <https://www.facebook.com/vupolonistikos.centras>
- <http://www.filpol.flf.vu.lt/>
- <https://www.facebook.com/vupolonistikos.centras>

Słowa kluczowe: polonistyka, Litwa, Uniwersytet Wileński, GeopolonistycznyMost